

Glengarry toont excessen kapitalisme

Theater Glengarry Glen Ross van David Mamet door Toneelgroep Amsterdam. Vertaling en regie: Eric de Vroedt. Gezien: 20/9 Tooneelschuur, Haarlem. Te zien t/m 4/12. Inl www.tga.nl

●●●○○

Door KESTER FRERIKS

De inzet van de eerste scène is hoog: verkoopmakelaar Jacques Levi bedenkt een slimme truc om snel aan veel geld te komen. Acteur Leon Voorberg van Toneelgroep Amsterdam is een toonbeeld van heftig acteren. Zijn tegenspeler René van Zinnicq Bergmann als John Willems bezweert Levi tot kalmte. Bergmann doet dat fraai met knap spel. Toch slaat de balans door naar extreme expressie.

Het toneelstuk *Glengarry Glen*

Ross (1983) van de Amerikaanse schrijver David Mamet is een flitsend, wervelend meesterwerk over de excessen van het kapitalisme. Een oudere generatie verkopers legt het af tegen een jonge generatie, die armlastige mensen geld ontfutselt met malafide praktijken. Regisseur Eric de Vroedt brengt het stuk bij Toneelgroep Amsterdam in een briljante bezetting. Hij heeft het origineel behoorlijk bewerkt. Hetzelfde gezelschap speelde het stuk eerder, in 1992, onder de titel *Vastgoed B.V.*, in de regie van Johan Doesburg. Voor wie de verfilming ervan kent van James Foley zal opvallen dat De Vroedt zoekt naar een overtrokken spelstijl en een razend tempo. Hij regisseert vooral de paniek op het verkoperskantoor nu de krediet-

crisis haar tol eist. Werkeloosheid en faillissement dreigen. De onderlinge concurrentie, bijna tot de dood erop volgt, is gruwelijk. In deze mannenwereld is geen plaats voor reflectie. Zodra een van de verkopers gaat nadenken of iets van schuldgevoel toont, is fysiek en verbaal geweld zijn deel. Een bloedneus kan hij krijgen. Of woorden toegeworpen als „fuck” en „shit”. *Glengarry Glen Ross* is de kapitalistische variant van Darwins overlevingsleer.

In een kille, overheersend witte ruimte speelt de strijd zich af. De makelaars drinken blauwe drankjes en eten blauwe spaghetti. Hun wereld is artificieel en gevoelsarm. Ze zingen karaoke en dan vooral het refrein *Pennies from Heaven*. De sexy geklede Janni Goslinga als

serveerster keuren ze geen blik waardig. De keiharde mentaliteit van deze mannen kent geen schaduwszijde. Dat past bij hun beroep. Toch had ik als toeschouwer graag een keer verstilling en bedachtzaamheid willen zien, want zo machinaal kunnen zelfs deze kantoor mannen niet denken en doen.

Ondanks de types en karikaturen die Mamet neerzet, verdient het onderwerp diepte. In Nederland hebben vergelijkbare organisaties, zoals Legio Lease en Goodwood, de laatste vijftien jaar bij particulieren twintig miljard euro geïncasseerd met dubieuze aanbiedingen, zoals het programma-boek meldt. De tragedie die hierachter schuilt, is immens. Hiervan had de regie iets moeten tonen. De Vroedt bewijst met zijn reeks *Migh-*

ty Society brandend actuele situaties effectief op toneel te brengen.

De pijnlijkste scène is die waarin een naïeve klant (Noël S. Keulen) zijn waarborg teruggeeft. Verkoper Fedja van Huêt probeert hem wijs te maken dat er geen deal was en dat de klant dus naar zijn geld kan fluiten. Van Huêt vertolkt meesterlijk de combinatie van liegen en zoete broodjes bakken. Deze scène is goud waard omdat Van Huêt achter het verkoopmasker een menselijk gezicht toont. Daar ben je als toeschouwer naar op zoek. Ook kantoor manager Van Zinnicq Bergmann toont op dit cruciale moment een noodzakelijke nuance. Dan krijgt *Glengarry* een echt tragische strekking: mannen jagen op fatale wijze geld na. En maken welbewust slachtoffers.